

2011. március 6. vasárnap
Apostolok Cselekedetei 23,12–22

Dr. Kozma Zsolt

Összeesküvés Pál ellen

^{23,12}Amikor megvirradt, a zsidók közül többen összesereglettek, és átokkal kötelezték magukat, hogy nem esznek és nem isznak addig, amíg meg nem ölik Pált. ^{23,13}Több mint negyvenen voltak, akik ezt az összeesküvést szőtték. ^{23,14}Ezek elmentek a főpapokhoz és a vénekhez, és így szóltak: "Súlyos átokkal köteleztük magunkat, hogy semmi táplálékot sem veszünk magunkhoz, amíg meg nem öljük Pált. ^{23,15}Most tehát a nagytanácsal együtt javasoljátok az ezredesnek, hogy vezettesse őt hozzátok, mintha alaposabban akarnátok kivizsgálni az ügyét. Mi pedig készen állunk, hogy végezzünk vele, mielőtt ideér." ^{23,16}Meghallotta azonban Pál nőtestvéreinek fia a cselészövést, elment, és a várba bejutva elmondta ezt Pálnak. ^{23,17}Pál magához kérte az egyik századost, és ezt kérte tőle: "Ezt az ifjút vezesd el az ezredeshez, mert jelenteni kíván valamit." ^{23,18}Az tehát maga mellé vette az ifjút, elvezette az ezredeshez, és ezt mondta: "A fogoly Pál hívatott engem, és megkért, hogy ezt az ifjút vezessem hozzád, mert valamit mondani akar neked." ^{23,19}Az ezredes kézen fogva félrevonta az ifjút, és megkérdezte tőle: "Mit akarsz nekem jelenteni?" ^{23,20}Az pedig így válaszolt: "A zsidók megegyeztek, hogy megkérnek téged: vezettesd le Pált holnap a nagytanács elé, mintha valamit pontosabban akarnának megtudni róla. ^{23,21}De te ne engedj nekik, mert közülük több mint negyven férfi leselkedik rá, akik átokkal kötelezték magukat, hogy addig se nem esznek, se nem isznak, amíg meg nem ölik. Már készen is állnak, csak üzenetedet várják." ^{23,22}Az ezredes elbocsátotta az ifjút, és meghagyta neki: "Senkinek se szólj arról, hogy ezt jelentetted nekem."

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Lukács átfogó leírásában egy olyan útról van szó, amely Jeruzsálemből Rómába vezet, s amelynek láncszeme a textusban olvasható jelenet. Az erőszak, a csel ellen Isten eszközöket rendel, hogy az evangélium útjából elhárítsa az akadályokat.

Összeesküvés

Itt az elsőző versekben (23,1–11) történetek következményeiről van szó. Egyfelől az éjjel kapott biztatás (11.v.) meggyőzi Pált, hogy vigyáznia kell életére, mert küldetése van, egészen Rómáig. Ezért jelenti a tudomására jutott merénylet tervét a századosnak (17.v.). Másfelől az a tény, hogy a főpapoknak és a tanácsnak nem sikerült elítélni Pált, összeesküvésre késztet egy szélsőséges csoportot. Feltételezhető, hogy ennek tagjai – bár Lukács nem nevezi meg őket – az ún. szikáriusok voltak. A messiási ország megvalósulásáért erőszakkal is küzdő zélótáknál is elszántabbak attól sem riadtak vissza, hogy saját népük Rómával együttműködő tagjait (adott esetben még a főpapot is) is kiirtsák. Bár tagjai jobbára a farizeusok közül kerültek ki, itt bizonyára a szadduceusokkal szövetkeznek, akik inkább elleneztek Pál tanítását, mint a farizeusok. Ennek az együttműködésnek előesetét szintén Lukács írja le: Heródes és Pilátus barátságot kötnek, hogy Jézust halálra ítéljék (Lk 23,12). Ez a vallásos buzgó csoport Felix és Fesztusz helytartók idejében volt a legtevékenyebb. Példaképüknek tekintették Fineást, aki a pusztai vándorlás idején törrel ölte meg azt az izraelit, aki midianita lányt hozott a sátorba (4Móz 25,1–18). A párhuzamot igazolja az is, hogy a merénylők Pál esetében is zsidó-pogány kérdést látnak. Amikor a hatóságok nem büntettek meg valakit, a szikáriusok önhatalmúan jártak el, és gyilkoltak. Itt is ezért tervezik az összeesküvést és tervüket feloldhatatlan átokkal (nem esznek, nem isznak addig) erősítik meg. Pált mint „fogadalmi állatot”¹ akarják feláldozni vélt igazuk oltárán. Feltételezik, hogy a tanács rá tudja bírni az ezredest, hogy egy

¹ Kálvin kifejezése. KÁLVIN JÁNOS: *Az Apostolok cselekedetei magyarázata* II. Ford. Szabó András. 259.

újabb kihallgatást tartson – hiszen a rómaiaknak is az volt az érdekük, hogy tisztán lássanak az ügyben –, s amikor levezetik Pált az Antónia erődből az ülésterembe, a több mint 40 tagból álló csoport készen lesz őt megölni. Később a főpapok hasonlóképpen akarják kelepcébe csalni (ἐνέδρα=orvtámadás, csel – 25,3) Pált, hogy az úton megöljék.

Akiket Isten Pál mellé állít

A rokon, a százados, az ezredes, mind tesznek valamit Pál érdekében, mindegyikük a maga belátása, meggyőződése szerint, anélkül, hogy tudnák, hogy Isten tervét munkálják. A történet egyik kulcsfigurája Pál *unokaöccse*. Nevét Lukács nem tartotta érdemesnek feljegyezni, de a Szentírásban nemegyszer olvasunk Istennek ilyen névtelen eszközeiről. A magyarázók úgy vélik, hogy a rokon közel állt a jeruzsálemi zélótakörökhöz,² hiszen csak így szerezhetett tudomást a merényletről. Ha így volt, kettős kötődése közül a családi erősebb volt, mint az, ami a csoporthoz fűzte: tudtára adja Pálnak, hogy az összeesküvők mit terveznek. Sőt óvja az ezredest, s azt tanácsolja, hogy előzze meg az erőszakot (21.v.). Ezt akár természetesnek, ösztönösnek találhatjuk, de könnyű belátni, hogy nem volt kockázatmentes, hiszen a zélóták ezt árusításnak tekinthették. (Halvány utalás: Egyiptomban a bábák női ösztönüknek engedelmességgel nem teljesítik a fáraó gyilkos parancsát, 2Móz 1,15–21). *Maga Pál*, megtudva, hogy mi készül ellene, jelenti az egyik századosnak, és kéri, hogy az ezredes hallgassa ki az ifjút. Nem várja a csodát az égből, cselekszik, nemcsak hogy életét mentse, hanem mert tudja, hogy az Úrnak szüksége van rá. A százados és az ezredes az *ellenséges hatóságot* képviseli (megkorbácsoltatja Pált, 22,24), de itt az apostol élete megőrzésének eszközei. Bár az is igaz, hogy Róma képviselőinek kötelességük volt minden tömeges erőszakot megelőzni, hiszen ez a birodalom ellen fordulhatott, de a két tisztet nem ez vezeti. Eljárásuknak mozgató rugója az igazság. Pál ügye még nem tisztázott, ezért egy további meghallgatást tartanak szükségesnek. Ez pedig, mint cél, egyezik Isten akaratával: Pált Rómában kell kivizsgálni. Mintegy barátilag kézen fogja, félrevonja az ifjút (19.v.), s mert „kész volt őt barátságosan meghallgatni, ezt az Isten kegyelmének kell tulajdonítani, aki népének megígérte, hogy kedvessé fogja tenni az egyiptomiak előtt (2Móz 3,31).” – mondja Kálvin.³

² Így ROLOFF, JÜRGEN: *Die Apostelgeschichte*, NTD. Göttingen, Vandenhoeck-Ruprecht, 1981. 331.

³ *I. m.* 260.

1. Erőszakkal Isten ügye ellen (12–15.v.)

„Megáll az Istennek igéje, és nem állhat senki ellene...” „E világ minden ördöge Ha elnyomni akarna, Minket meg nem rémítene, Mirajtunk nincs hatalma...” (390. ének, 3. versszak.). Luther éneke az egyház története során sokszor adott erőt Isten gyermekeinek, s sokszor bizonyosodott be, hogy Ő meg tudja hiúsítani az evangélium elleni erőket. Itt is, mint sok más bibliai történetben Isten választottainak

személyes sorsa egybefonódik azzal az üggyel, amelyet képviselnek. Jeremiás ellen sokan harcolnak, többször is erőszakos és ravasz emberek cselvetései között él. Isten nem csupán őt menti ki mindezekből, hanem azt az ígéretet is kapja, hogy gondja van igéjére (lásd: Jer 1,11–19, s ez lekciónk is lehet). Pál egyedül, még hozzá fogolyként a maga sorsára nézve tehetetlenül áll egy szélsőséges csoporttal szemben. Nem sok évtizeddel később, a keresztyének üldözésének idején a mártírok így maradtak kiszolgáltatva, egyedül a római császár katonáival szemben. Ma a szervezett erőszak célpontja nem az egyház, bár vannak tőlünk távoli országok, ahol a kisebbségben élő keresztyének életüket veszélyben látják. A vélt igazságért folytatott terrorizmust el kell ítélnünk, akkor is, ha ebben nem a keresztyénség a veszélyeztetett. De mi magunk is kerülhetünk mások gyűlöletének keresztútjába, s ez „ideológiai támadást” is jelenthet olyan, a keresztyénségtől idegen csoportok részéről, amelyek félreérthetik, és nem nézik jó szemmel az egyháznak a történelemben máig tartó útját. Ebben a helyzetben akkor bizonyulunk tehetetlennek, ha nem látjuk a *valós* erőviszonyokat.

2. Isten ereje erőtlen emberekben (16–22.v.)

Ezekre a „valós viszonyokra” derít fényt Lukács. A felolvasott igében nem fordul elő Isten neve, de Ő akkor is ott van, ha közvetlen beavatkozását nem látjuk is. Ő „Mint titkos bányá mélyiben formálja terveit, De biztos kézzel hozza föl, Mi most még rejtve itt” – ahogy hitvallásként énekeljük (MRE. Énekeskönyv 458. 1. versszak). A szervezett erőszak ellen egy-egy embert használ fel eszközül (az unokaöcs, a százados, az ezredes). A rokon érzés, a belátás, a bölcsesség, az emberség láncszemei ők, akik akarva, akaratlanul meghiúsítják a gonosz tervet, de a bilincset maga Isten oldja le. Erőt ad, s igazolódik, hogy az Ő ereje erőtlenség által ér célhoz (2Kor 12,9). A keresztyén embernek, ha szorongatott helyzetbe kerül, többször el kell olvasnia a prófétai üzenetet: „Szőjete csak terveket, majd meghiúsulnak, tárgyaljatok csak, úgysem sikerül, mert velünk az Isten” (Ézs 8,10). Nincs ebben a történetben semmi csoda, nincs közvetlen isteni beavatkozás (pedig sokszor erre várunk). De Isten mellénk áll (23,11), váratlanul olyanokat küld, akikre nem számítottunk. Talán a *családból*, barátaink közül, aki akár kockáztat is értünk, aki fontosabbnak tartja a segítséget, mint „párttagságát”. Vagy éppen az ellenségnek tartott *hatóságot*, amely adott esetben kötelességtudó, korrekt, becsületes. Különös, hogy a zsidó Pál néptársai ellenében, a védelem éppen a rómaiak részéről jön. Szomorú tapasztalatunk, hogy van ilyen is, amikor a nem keresztyén hatalom védi életünket és szolgálja az evangélium ügyét, saját népünk meg nem értése ellenében. És *Pál?* Nem lázadozik, nem vádol senkit, nem töri össze bilincseit, de nem is tétlen. Amikor tudomást szerez az összeesküvésről, jelenti a „világi” hatalmasságoknak. Nem várja a csodát, hogy mint Filippiben, Isten földrengéssel nyissa meg a börtön ajtaját és a bilincsek lehulljanak (16,25–26). A keresztyén ember Isten „tegnapi” (23,11) ígéretében bíz, s közben megteszi a megtehető, védi életét és a rábízott ügyet. Isten gyermekeinek nem kell rettegniük a veszélyektől, „mindazáltal meggondolatlan vakmerőséggel ne vessék magukat a halálba” – írja Kálvin.⁴

⁴ I. m. 260.